

Kustárné Almási Zsuzsanna:
*Életre kelt történetek –
 Bibliai történetek katechetikai feldolgozása
 a báb és a dráma eszközeivel,*
 Budapest, Kálvin Kiadó,
 2023, 222 oldal, 3500 Ft

Hős Orsolya

„ÉLETRE KELT TÖRTÉNETEK”

Egy doktori kutatómunkát mindig a kutató csilapíthatatlan kíváncsisága indít el, aki szükségét érzi, hogy választ találjon a felvetett kérdésekre. Ez azzal az alapvető igénnyel párosul, hogy az adott tudományterület szakmai fejlődéséhez a kutatás eredményével hozzá tud járulni. Egy doktori kutatás eredményességét és relevanciáját nagyban meghatározza pragmatikus volta is.

Kustárné dr. Almási Zsuzsa *Életre kelt történetek* című könyve doktori kutatásának a szélesebb szakmai olvasóközönségnek szánt kiadása. Ahogy a szerző a bevezetésben is megfogalmazza, két, egymástól látszólag távolálló tudományterület, a teológia és a bábművészet katechetikai tartalmi kapcsolópontjainak alapjait és összefonódásait tárja fel és mutatja be. Célja annak bemutatása, hogy a katechézis folyamatában a bábjáték hogyan támogatja, miképp lesz mediátorává a bibliai történetek értéküzenetének. A dramatikus eszközrendszer mi módon járul hozzá vizualitásával, szimbolikájával, kifejezőmódjával a történetek átéléséhez és befogadásához. Rámutat, milyen elementáris erővel hat a cselekvésbe ágyazott megjelenítés a keresztyén identitásképzéshez és hitfejlődéshez a különböző korosztályok csoportjaiban.

A hét fejezetből álló kötet három nagyobb egységre tagolva mutatja be a vallás és művészet kölcsönösségén alapuló, a látszaton túli világ szellemiségébe, nyelvezetébe, dramatikus eszközrendszerébe invitáló katechetikai metódust. A tartalomjegyzék logikusan és átláthatóan felépített. A fejezetek elején olvasható bevezető és a részegységek tárgyalását záró összegzés vezeti az olvasót.

Elméleti megalapozását egy hosszabb, az egyetemes kultúrtörténet, majd a zsidó–keresztény kultúrkör témát érintő forrásainak bemutatásával kezdi. A történetek és a történetmondás jelenségén és jelentőségén túl részletesen ír a történet, dráma és színház összefüggéseiről. A műfaji és esztétikai kérdéskör vizsgálata mellett a történetek és történetmondás, dráma- és bábjáték szakrális vonatkozásait is az olvasó elé tárja (1–4. fejezet). A természettudomány és az egyház kapcsolatához hasonlóan a kultúra világának két önálló nagysága, a művészet és egyház találkozása a közös múltat és hagyományokat maga mögött hagyva már jó ideje válságos szakaszát éli.¹ A „képnelv” azonban éppen hogy nem veszített fontosságából, hanem előtérbe került. Jogos tehát a fejezet végén olvasható kérdések sokasága, amelyekből itt és most csak egyet emelek ki: „A szekularizálódott, autonóm művészet képes-e, akar-e valódi szakrális tartalmat átadni, és ha igen, az egyház hajlandó-e az új formanyelven, rendhagyó kifejezési formákon keresztül megfogalmazott alapvető igazságokat el-, illetve befogadni?” (136.)

„Ha figyelmünket ismét a katechézisére irányítjuk, azt láthatjuk, hogy nagyon nehéz, teológiai, absztrakt fogalmakkal dolgozik... Ezeket a gyerekek (de a felnőttek nagy része se) nem értik, távol áll gondolkodásmodjuktól.” (139–140.) A második egységben (5–6. fejezet) a kérdéskört a lélektan, a pedagógia és a valláspedagógia gyakorlata felől közelíti meg a szerző. Ebben a részben többek között a katechézis definíciójának, céljának, célcsoportjának, tartalmának és folyamatának újrafogalmazására vállalkozik. Markánsan érzékelhető, hogy lelkeszi hivatása mellett a báb- és drámajáték többféle területén nem csak képzett, de tapasztalt is. Kihívásokkal teli utat járt be, jár be ma is, ahol megéléseit és felismeréseit esszenciális, vegytiszta definíciókba képes sűríteni. Ezek a meghatározások nem a hitoktatási gyakorlatunkban objektívan érzékelhető disszonanciák feloldását célozzák meg. Sokkal inkább a katechézis mint tanítási-tanulási folyamat teológiai-egzisztenciális kérdéseire fókuszálnak, hogy a hétköznapi élettől elszakadt vallásgyakorlatot a személyes tapasztalati tudás lehetősége felé terelje. A pedagógiai bábjáték mint eszköz véleménye szerint az információátadás fontosságát nem lúgozza ki, hanem az élmény „jelenbe hozására” és „valóságára” és „hatóerejére” irányítja a figyelmet. Nem arról van szó, hogy a katechéta betanít egy darabot, hanem a cél az, hogy a résztvevők „cselekvésbe ágyazott tevékenység során megérthessenek és befogadhassanak számukra nehezen érthető gondolati tartalmakat is” (154.). A törvény és a rítusok mellett a Szentírásból a történeteken keresztül lehet világos és tiszta képet kapni Istenről és emberről. A történetátadás mikéntje, verbális és nemverbális csatornái, közösségi volta, szöveghűsége, szemléletessége, illetve szemléltetése, a benne rejlő performatív lehetőségek milyensége mind külön figyelmet kap ebben a szakaszban. Az írás meggyőző erővel és érveléssel ver hidat a bábjáték mint komplex műfaj és az Isten igéjének proklamálása közé. A lélektanról szóló rész éppen ezért, bár felsorakoztatja a pszichológia elméletalkotóinak gyermeki játékokra és fantáziára vonatkozó megfigyeléseit, inkább teológiai jellegűre sikerült. Éppen ez az erénye. Antropológiájában és problémamegoldásában nem a trendi sémákat hozza,

hanem a lélek/Lélek origójáról sem feledkezik meg. A gyermek teremtettségéből fakadó alkotási vágy és képesség, ami a játéktevékenységben kezdetektől megnyilvánul, megragadható és használható a katechézisben.

A harmadik szakasz erről a megragadásról és felhasználásról, alkalmazásról szól (7. fejezet): „élővé” tenni ezeket a történeteket a gyakorlati katechézisben. A bibliai történetek katechetikai feldolgozása a báb és a dráma eszközeivel nem csupán az „előadás” vagy játék pillanatát jelenti. A feldolgozás előkészítő tevékenységének, tanári munkálatainak, munkamódszerének, humán és tárgyi erőforrások mozgósításának és az időgazdálkodásnak részletes és sokrétű folyamatleírását és elemzését is olvashatjuk. A gyermekek, kisebbek vagy idősebbek értelmi és érzelmi sajátosságaihoz és igényeihez igazított bábjáték nem csak a végén tartogat katartikus pillanatokot, élményt. „A bibliai történetek bábjátékkal történő feldolgozásának folyamatában a résztvevőket olyan többszintű, belső változásokat indukáló hatás éri, ami a teljes embert, a teljes személyiséget eléri és megérinti [...] Ennek az átfogó hatásmechanizmusnak a komplexitása abban rejlik, hogy egyszerre jelenik meg (a.) kognitív, (b.) mentális, érzelmi és (c.) spirituális szinten.” Az egyéni és csoportos megélések alapját a beszélgetések és verbalizált önreflexiók adják, melyekből ízelítőt is olvashatunk a könyv utolsó fejezetében.

A könyv borítójához felhasznált fotót Kustár Gábor, a szerző férje készítette. A Fabula et Figura Műhely családi bábműhelyt 2011-ben alapították. Bibliai történeteket és legendameséket feldolgozó előadásaikban a figurák, díszletek, szövegek konstruálásában végigélik az alkotói folyamat minden mozzanatát. Nem kérdés, hogy mit, mennyit ad ez a tevékenység és ez a szakmai út, ez a bibliai történetekkel való különleges bánásmód a téma hiteles és elégséges kifejtéséhez. Öröm, hogy már nem csak a debreceni diákok férhetnek hozzá, lelhetnek rá az életre kelt történetekhez vezető útmutatóra.

¹ MERTIN, Andreas: A vallás diadala a művészetekben?, ford. HALASI Zoltán, *Keresztény Szó*, 10. évfolyam, 1999/4, URL: <https://epa.oszk.hu/00900/00939/00006/ks990408.htm> Utolsó letöltés: 2024. 01. 08.